

En tur i landbohaven

Af museumsdirektør Peter Bavnsbjerg, Dansk Landbrugsmuseum

Den moderne landbohave ligner til forveksling forstædernes parcelhushaver. Her dominerer græsplænen, hvor der kan solbades og børnene kan spille bold. Terrassen med havemøbel-sættet, den store parasol og kuglegrillen samt krukkerne med blomster og krydderurter er også faste haveelementer på land og i by. Variationen består mere i, om haven har et lille islæt af stauder, roser, sommerblomster, stedsegrønne planter, eller om der er levnet plads til en køkkenhave. Det er også altid interessant at se, om familien er kommet med på den sidste nye trend med at få etableret sig et udekøkken. Det er så fald kun et spørgsmål om tid.

Ud over en betydelig ensretning i havernes indretning og de elementer, der indgår heri dikteret af tidens modeluner og byggemarkedernes og havecentrenes tilbudskataloger, er den moderne have også kendetegnet ved, at det stort set er de samme plantesorter vi finder, uanset hvor vi befinder os i landet.

Anderledes var det med landbohaven i slutningen af 1800-tallet og første halvdel af 1900-tallet, hvor vi finder en betydelig variation fra egn til egn – også variationer i de sorter man valgte til haven. Det afspejler sig ved, at man tidligere i Danmark alene havde over 250 lokale æblesorter. Den enkelte sort var nøje tilpasset områdets dyrkningsbetingelser herunder jordbund og klimaforhold. Det var ikke det samme æble, som dyrkedes på Lolland som i Vester Hanherred. Landbohaven var nok til fryd, adspredelse og rekreation, men det var ikke mindst et spisekammer, som havde til formål at levere årstidens produkter til landhusholdningen.

På Dansk Landbrugsmuseum i museets Landbrugsbotaniske Have forsøger vi at samle de gamle kulturplanter som var at finde i landbruget og i landbohaverne førhen. Vi har ikke bare alle de lokale æblesorter og et stort udvalg af markafgrøderne. Vi har også jordbærrene, grøntsagerne, urterne og som noget helt nyt også et udvalg af de bevarede danske humlesorter. Vi kan forudse en betydelig interesse for sidstnævnte i disse tider, hvor den danske ølkultur oplever en opblomstring med nye mikrobryggerier i snart sagt hver eneste by landet over.

Bevaringen af de gamle kulturplanter må være en lige så vigtig fremtidig opgave for museerne som bevaringen af den materielle kulturarv og bygningskulturen. Planterne – kornet, grøntsagerne, frugten - var en vigtig del af vore forfædres livsgrundlag og en uløselig del af forståelsen for fortidens levevis og vilkår. Fremavlet i en tid uden sprøjtemidler og muligheder for genetisk manipulation var de enkelte sorter nøje tilpasset lokalområdets særlige dyrkningsvilkår. Disse betingelser afspejlede sig i planternes udseende, duft og smag. Ydermere kan vi ved at tage vare på den store rigdom og variation i det plantegenetiske materiale sikre vigtige brikker for et stort udbud af fødevarer i fremtiden.

Den Landbrugsbotaniske Have viser krydder- og lægeurter, markafgrøder, prydplanter, moderne grøntsager, 1800 tallets grøntsager og frugt- og bær foruden æbleplantagen. Haven topper farvemæssigt i juni-juli, hvor det meste blomstrer, og hvor haven byder på spændende dufte og gode haveoplevelser.